

ПРОЕКТНА МЕТОДИКА ЯК СПОСІБ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ ВМІНЬ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Наталія РОЖКОВА (Кіровоград, Україна)

У статті йдеться про застосування проектної методики на заняттях іноземної мови, на меті якої є формування комунікативних вмінь студентів.

Ключові слова: комунікація, методика, проект, результат, прагматизм, компетенція, практична діяльність, вміння.

The article deals with the usage of project methodic during English classes. The goal of such usage is formation of students' communicative skills.

Keywords: communication, methodic, project, pragmatism, competence, practical activity, skill.

Говоріння – це вміння передачі усного повідомлення засобами комунікації, це – інтегрована та невід’ємна частина спілкування. Здатність застосування такого вміння визначає рівень володіння мовою у повсякденному житті і називається комунікативною компетенцією. Комунікативна компетенція – це знання та вміння щодо використання мови, необхідні для успішного спілкування. Знання мови виходить з її використання в реальних ситуаціях повсякденного життя, тобто є комунікативним досвідом особистості.

Зауважимо, що багато дослідників не користуються терміном “мовна компетенція”, замінюючи його висловами “знання мови”, “володіння мовою” і маючи на увазі не сукупності окремих умінь, а їх цілісні великі блоки, які в ряді випадків збігаються у представників різних спеціальностей (наприклад, здатність до побудови висловлювання, здатність до розуміння мови, говоріння і слухання як особливі види мовленнєвої діяльності).

Навчання комунікативному мовленню базується на численній кількості типових рис комунікативного процесу, коли навчання мові розглядається як навчання спілкуванню через спілкування. При цьому увагу спрямовано на вмотивоване застосування мови тих, хто її вивчає задля досягнення певної мети.

Відомо, що метою навчання іноземній мові є формування мовної компетенції. Таке навчання покликане сформувати особистість, здатну і націлену брати участь у міжкультурній комунікації, здатну вирішувати поставлені перед нею мовні завдання. Але постає питання про те, як допомогти розвинути таку особистість, як мотивувати її на подібні дії? На сьогоднішній день існує різна кількість методів і прийомів для розвитку вторинної мовної особистості, але в даній роботі звертається увага на сучасний і найбільш результативний метод – метод проектів у навчанні іноземній мові. Він є одним з дієвих способів організації мовної взаємодії, що застосовується на заняттях іноземної мови. Основною причиною його домінування над іншими методиками і прийомами полягає, по-перше, у його прагматичній спрямованості на результат, по-друге, у можливості цей результат побачити, осмислити, застосувати в реальній практичній діяльності. По-третє, він дозволяє органічно інтегрувати знання студентів з різних областей наукових знань навколо вирішення однієї проблеми.

Метод як дидактична категорія являє собою сукупність прийомів, операцій оволодіння певною областю практичного або теоретичного знання, тієї чи іншої діяльності. Це шлях пізнання, спосіб організації процесу пізнання. Тому, якщо ми говоримо про метод проектів, то маємо на увазі саме спосіб досягнення дидактичної мети через детальну розробку проблеми (технологію), яка повинна завершитися цілком реальним, відчутним практичним результатом, оформленим тим або іншим чином. Дидакти, педагоги звернулися до цього

методу, щоб вирішувати свої дидактичні завдання. В основу методу проектів покладена ідея, що становить суть поняття “проект”, його прагматичну спрямованість на результат, який можна отримати в процесі вирішення тієї чи іншої практично або теоретично значущої проблеми. Цей результат можна побачити, осмислити, застосувати в реальній практичній діяльності. Щоб досягти такого результату, необхідно навчити студентів самостійно мислити, знаходити і вирішувати проблеми, залучаючи для цієї мети знання з різних областей, вміти прогнозувати результати і можливі наслідки різних варіантів рішення.

Ідея включення проектної діяльності в освітній процес була запропонована американським педагогом і філософом Джоном Дьюї більше століття тому. Розробкою даного методу займалися Є.С. Полат, М.Ю. Бухаркін, Т. Блур і М.Дж. Сент-Джон. Вперше у вітчизняній педагогіці актуальність цієї проблеми вивчав А.С. Макаренко, який в результаті своєї новаторської педагогічної діяльності дійшов висновку про проектування особистості як суб'єкта педагогічної праці. Таку думку не раз висловлював В.О.Сухомлинський, багатогранну спадщину якого проймає ідея проектування людини. Німецький педагог А.Флітнер характеризує проектну діяльність як навчальний процес, в якому обов'язково беруть участь розум, серце і руки, тобто осмислення самостійно здобутої інформації здійснюється через призму особистого відношення до неї і оцінку результатів в кінцевому продукті. Дослідник в галузі сучасних технологій навчання Полат Є.С. визначає метод проектів як “певним чином організовану пошуково-дослідну діяльність тих, хто навчається, індивідуальну чи групову, яка передбачає не просто досягнення того чи іншого результату, але й організацію процесу досягнення цього результату”[4:53].

Полат Є.С. вважає, що метод проектів за наявності певних умов може бути використаний на будь-якому етапі навчання, якщо він відповідає наступним вимогам:

1. Наявність значущої у дослідницькому чи творчому плані проблеми, що вимагає інтегрованих знань, дослідницького пошуку для її вирішення.
2. Практична, теоретична, пізнавальна значущість результатів, що передбачаються.
3. Самостійна діяльність тих, хто навчається, робота в парі чи групі.
4. Структурування змістовної частини проекту із зазначенням поетапних результатів і розподілом ролей.
5. Використання методів дослідження: визначення проблеми, завдань, висування гіпотези, обговорення методів дослідження, оформлення кінцевих результатів, аналіз отриманих даних, підбиття підсумків, корекція, висновки .

Метод проектів знайшов широке застосування в багатьох країнах світу головним чином тому, що він дозволяє органічно інтегрувати знання студентів з різних областей навколо вирішення однієї проблеми, дає можливість застосувати отримані знання на практиці, генеруючи при цьому нові ідеї.

У контексті вивчення іноземної мови проект – це діяльність студентів, під час якої інтегровано розвиваються різні аспекти володіння мовою, тобто, аудіювання, читання, писемне мовлення, діалогічне та монологічне мовлення. Таким чином, мовна компетенція є оволодіння системою відомостей про мову, що вивчається за її рівнями: фонетика, лексика, граматики. Окрім цього, тут діє один з принципів комунікативного методу у вивченні іноземної мови – головна увага приділяється не формі, а суті. А це означає, що діяльність студентів у більшій мірі концентрується на темі роботи, ніж на досягненні певних мовленнєвих цілей.

Основна ідея подібного підходу до навчання іноземними мовами, таким чином, полягає в тому, щоб перенести акцент з різного роду вправ на активну розумову діяльність студентів, що вимагає для свого оформлення володіння певними мовними засобами. Тільки метод проектів може дозволити вирішити подібну дидактичну задачу і відповідно перетворити заняття з іноземної мови на дискусійний, дослідний клуб, у якому вирішуються дійсно цікаві, практично значущі і доступні для студентів проблеми з урахуванням особливостей культури країни і, по можливості, на основі міжкультурної взаємодії. На таких заняттях завжди повинен бути присутнім предмет обговорення.

Проектна робота – одна з найбільш цікавих методик, які може використовувати викладач іноземної мови. Вона дозволяє:

- ефективно реалізувати комунікативний підхід у навчальному процесі з іноземної мови, а саме: вивчення мови через особисту діяльність студента, оволодіння мовою у процесі спілкування;

- забезпечити активну практику для кожного студента групи з метою формування необхідних вмінь і навичок мовленнєвої діяльності, а також лінгвістичну компетенцію на рівні, визначеному програмою;

- знайомити студентів із краєзнавчою тематикою і шукати способи їхнього залучення до активного діалогу культур, щоб вони сприймали мову як засіб між культурної взаємодії.

Проект може виконуватись за короткий термін, або бути продовженим і виконуватись декілька годин або протягом кількох тижнів, модулю, семестру.

Як вже зазначалося, в основі проекту лежить певна проблема. Щоб її вирішити, студентам потрібне не тільки знання мови, а й володіння великим обсягом різноманітних предметних знань, необхідних і достатніх для вирішення даної проблеми. Крім того, студенти повинні володіти певними інтелектуальними, творчими, комунікативними вміннями. До першого можна віднести вміння працювати з інформацією, текстом (виділяти головну думку, вести пошук потрібної інформації в іншомовному тексті); аналізувати інформацію; робити узагальнення, висновки; вміння працювати з різноманітним довідковим матеріалом. Формування багатьох із зазначених умінь є метою навчання різних видів мовленнєвої діяльності. До творчих умінь слід віднести, перш за все, вміння генерувати ідеї, для чого потрібні знання з різних областей, вміння знаходити не одне, а багато варіантів вирішення проблеми, вміння прогнозувати наслідки того чи іншого рішення, брати і відчувати відповідальність за його наслідки. До комунікативних умінь варто віднести, насамперед, вміння вести дискусію, слухати і чути співрозмовника, відстоювати свою точку зору, підкріплену аргументами, вміння знаходити компроміс зі співрозмовником, вміння лаконічно висловлювати свою думку. Таким чином, для грамотного використання методу проектів потрібна значна підготовча робота, яка здійснюється в цілісній системі навчання, а не тільки у вивченні іноземної мови. Така робота повинна вестись постійно, систематично і паралельно з роботою над проектом.

Метод проектної роботи не може замінити собою інші методи навчання іноземної мови. Але він має багато плюсів, адже може бути використаний у роботі зі студентами, які мають різні рівні мовної підготовки та різні здібності. Існує багато проектів, які можуть виконуватись студентами з початковим рівнем володіння іноземною мовою.

Проекти поділяються на чотири основні категорії:

- Інформаційні та пошукові проекти;
- Проект – опитування;
- Організаційні та концертні проекти;
- Виробничі проекти.

Метод проектів дозволяє студентам проявити самостійність у виборі джерел інформації, способі її викладу і презентації. Самостійність студента в процесі вивчення іноземної мови, наприклад, у пошуку необхідної інформації, узагальненні, обговоренні, перетворює навчання на джерело якісних перетворень особистості, розумового розвитку, формування її вольових якостей, психологічної готовності до подолання труднощів, до творчої праці. Студентам важливо усвідомлювати свою конструктивну роль у процесі роботи над проектом. Саме тому викладачеві не слід виправляти зроблені учасниками проекту помилки, особливо на ранніх етапах роботи. Інакше подібне втручання змусить їх розглядати проектну діяльність як чергову вправу з іноземної мови. З метою запобігання помилкам, можна застосовувати метод взаємоперевірки: студенти обмінюються письмовими роботами та вносять взаємні корекції. У процесі виконання такої вправи викладач виконує роль довідника або словника.

Добре зарекомендував себе метод пред'явлення учасникам проекту списку найбільш поширених помилок перед початком роботи. Звичайно, проект повинен бути виконаний бездоганною мовою, з використанням різноманітних лексичних форм у їх правильному поєднанні з позиції граматики, стилістики, послідовності викладення теми, інформативності та інше. Студенти, ймовірно, звернуться до викладача по допомогу з виправленням помилок,

адже вони самі будуть усвідомлювати, що правильне вживання мови є надзвичайно важливе для досягнення ними комунікативної мети та створення якісного кінцевого продукту.

Проектна методика дозволяє вести індивідуальну роботу над темою, яка викликає найбільший інтерес у кожного учасника проекту, що, поза сумнівом, спричиняє за собою підвищену мотивовану активність студента.

Метод проектів – педагогічна технологія, зорієнтована не на інтеграцію фактичних знань, а на їхнє застосування і набуття нових (часто шляхом самоосвіти). Активне включення особистості у зміст тих або інших проектів дає можливість засвоїти нові способи людської діяльності в соціокультурному середовищі.

Метод проектів забезпечує особистісно-орієнтоване виховання і навчання, оскільки він включає в себе й інші сучасні навчально-виховні технології. Проектна методика дає викладачеві можливість залучати студентів до реального спілкування більш насиченого іншомовними контактами, що спирається на дослідну діяльність, спільну працю і дозволяє побачити реальні результати в її процесі.

Таким чином, в процесі роботи над проектом студент розвиває свої інтелектуальні вміння, цілеспрямованість, працелюбність, відповідальність, набуває певних навчальних навичок, знань і вмінь, що забезпечує в цілому соціальну й професійну адаптацію в суспільстві. Використання методу проектів дозволяє формувати індивідуальне сприйняття світу, можливість його творчого перетворення, широко використовувати суб'єктивний досвід в інтерпретації й оцінюванні фактів, явищ, подій оточуючої дійсності на засадах особистісно-значущих цінностей та внутрішніх установок.

У проектній методиці формування мовних та країнознавчих знань, розвиток умінь та навичок в аудіюванні, мовленні, письмі відбуваються паралельно. Робота над проектом не тільки дає можливість використовувати іноземну мову на рівні реальної комунікації у процесі обговорення, але й дозволяє вдосконалювати окремі аспекти мови, навчати мовному етикету. Можна зробити висновок, що метод проектів у процесі вивчення іноземної мови дійсно є найбільш адекватною технологією особистісно-орієнтованого навчання і виховання, яка надає можливості використовувати сучасні підходи до освітнього процесу, активізує педагогічну підтримку, соціалізацію, залучення студента до різноманітних мовних середовищ.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Душеина Т.В. Проектная методика на уроках иностранного языка / Татьяна Владимировна Душеина // Иностранные языки в школе – 2003. - №5. – С.45-53.
2. Методика преподавания английского языка. English Teaching Methodology: учебное пособие для вузов/ Р.П. Мильруд. – М.: Дрофа. - 2005. -253 с.
3. Методика проектной работы на уроках английского языка / В.В. Копылов// Москва: Дрофа. – 2004. – 187 с.
4. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: Учебное пособие для студентов педагогических вузов и системы повышения квалификации педагогических кадров под ред. Е.С. Полат / Е.С. Полат. - М.: ИЦ “Академия”. - 1999. – 234 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Наталія Рожкова – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри іноземної філології Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: вивчення умов формування моральних якостей майбутніх вчителів.